

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ УЧИТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПРАВОВИХ ЗНАНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Попадич Олена Олександрівна

Державний вищий навчальний заклад

«Ужгородський національний університет»,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри загальної педагогіки

та педагогіки вищої школи

У сучасних умовах одним із найважливіших пріоритетів модернізації змісту освіти є «оновлення змісту шкільної правової освіти, переосмислення сутності кожного з компонентів системи навчання правознавства (передусім цільового, змістовного та технологічного) на засадах компетентнісного підходу до визначення цілей особистісно орієнтованого навчання (спрямованого на розвиток особистості школяра) та діяльнісного підходу до процесу навчання» (Тедєєва, 2015, с.7).

Необхідною умовою успішної професійної діяльності вчителя у формуванні правових знань учнів є його власна правова освіченість та сформованість правового світогляду, а саме «знання права, законів, підзаконних актів, рішень Конституційного Суду країни і Європейського Суду з прав людини, а також переконаність у відповідності законів і підзаконних актів праву, міжнародним стандартам у галузі прав людини; згода з правовими приписами законів, сформованість глибокого правового мислення; уміння критично осмислювати правові норми, принципи та інші правові засоби з огляду на їх гуманістичний, демократичний і моральний зміст» (Циганій, 2017, с.21). Мова йде про правову освіченість вчителя початкових класів. Адже для того, щоб формувати в учнів правові знання, правову свідомість та систему правових знань, перш за все, сам вчитель повинен володіти правовою освіченістю, тобто повинен мати знання про право, закони, підзаконні акти, про

права людини, а також низку інших відомостей. На цій основі формується правовий світогляд. Правовий світогляд учителя теж надзвичайно важливий тому, що свідомо чи підсвідомо вчитель передає учням власне свій світогляд.

Якщо правова освіченість вчителя зводиться, в основному до знань, то правовий світогляд відповідає вже переконаності у цих знаннях, прийняття їх вчителем особисто. Саме на цій основі можлива переконлива передача знань учням. Адже згідно зі свого світогляду, вчитель відбирає факти, різноманітні явища в суспільному житті і, що найважливіше, бачить їх по-своєму. Трагування вчителем цих явищ відображається у свідомості учнів і є одним із важливих аспектів формування їхнього світогляду. Для повноцінного формування правових знань учнів учителю необхідна не лише правова освіченість, але й ґрунтовна психолого-педагогічна підготовленість.

На сучасному етапі правова освіченість та правова підготовленість учителя, зокрема вчителя початкових класів, є важливою, виходячи з умов економіки, яка розвивається в нашій країні. Адже саме з економіко-правовими явищами учні стикаються перш за все. Тому економічна грамотність вчителя тісно пов'язана з його правовою грамотністю. А всі оці риси зумовлюють цивілізованість нашого суспільства і є потенціалом його подальшого розвитку.

Для рівневої підготовки притаманна варіативність, враховуючи наміри стосовно виду діяльності: утворюють базовий мінімум і варіативна складова. Така система передбачає кілька ступенів підготовки – від мінімального до факультативного, враховуючи чинник значущості психолого-педагогічних знань для всіх можливих напрямків діяльності. Умова рівності правової підготовки вчителя передбачає різні варіанти його правової компетентності, оскільки існують відмінності з точки зору вчителя і з точки зору учнів на певні правові явища чи факти. Водночас, існує значна диференціація здібностей, підготовленості не тільки учнів, але й вчителів. Уточнимо, що маємо на увазі. Мова йде про два етапи диференціації. Перший, як диференціація у формуванні правової компетентності вчителя початкових класів, залежить від рівня професійної підготовки та особистісних якостей майбутнього вчителя, його

рівня педагогічних здібностей та бажання бути хорошим вчителем. Тобто, існують різні варіанти правової компетентності вчителя залежно від його намірів та можливостей. Другий етап полягає в тому, що вчитель повинен, своєю чергою, диференціювати правову підготовку учнів.

Таким чином, можна виділити такі рівні. Перший рівень – правові знання, які вчитель дає учням (усім без винятку) на заняттях, на уроках. Другий рівень – правові знання, які вчитель подає усім учням у процесі позанавчальної діяльності, де спеціально не виділяється правова підготовка. Третій рівень – формування інтегрованих курсів для факультативних занять учнів початкових класів, які виключно присвячені за тематикою правознавству. Зауважимо, що аналогічна диференціація відбувається і при підготовці вчителя початкових класів та формуванні його професійно-правової компетентності.

Перспективне вирішення проблем сучасної фахової підготовки вчителя пов'язане з особистісним підходом, де ключовою є особистість, розвиток її духовних перспектив, хисту, можливостей творчого становлення тощо. У контексті науки й практики дедалі усвідомленіша нагальна потреба формувати й реалізовувати особистісний підхід як певну цілісну сукупність концептуальних і практичних засобів сучасних педагогіки й психології.

Треба зазначати, що розроблення особистісного підходу є складною теоретико-практичною проблемою, позаяк людина – найскладніше утворення. Зазначеними положеннями реалізації особистісного підходу у процесі підготовки педагога до формування правових знань молодших школярів передбачено усвідомлення кожним індивідом свого психічного стану (психологія) та самовдосконалення і перевиховання на базі розуміння ключових засад, тенденцій, закономірностей таких процесів (педагогіка).

Ефективність впровадження особистісно орієнтованого підходу розглядаємо через сформованість у вчителя правових знань молодших школярів фахово важливих рис, зокрема ціннісних орієнтацій.

Аксіологічна складова у відповідній психолого-педагогічній підготовці педагога до формування правових знань молодших школярів становить систему

цілеспрямованого впливу стосовно духовних засад, норм, ідей, ідеалів, почуттів, свідомих переконань, що в майбутньому розвиває у професіоналів морально-психічну стійкість, надійність та готовність працювати за екстремальних умов.

Істотне значення для формування високих морально-інтелектуальних рис педагога у процесі формування правових знань молодших школярів має культурологічний підхід. Його значення в системі підготовки повинно співвіднести суспільні вимоги до рівня професійно-правової культури майбутніх учителів. У нашому випадку це педагогічна система із старою й новою підсистемами, а трансформація становить зв'язки, що виникають поміж системами. Такі взаємозалежності зумовлені чотирма зворотними зв'язками у структурі управлінської системи. Перший зв'язок дає змогу системі, котра управляє, споглядати оточення, забезпечуючи засоби модифікації такого оточення. Другий зв'язок гарантує взаємозв'язок поміж засобами й метою. Завдання третього зв'язку – забезпечення співзалежності засобів та мети. Четвертий зв'язок забезпечує управлінській системі сторонню допомогу й засоби для модифікації такого середовища. Управлінську складову відображено у стадіях розробки системи підготовки вчителя до формування правових знань молодших школярів.

Таким чином, учні повинні сприймати право не тільки як систему законів, правил та покарань за невідповідні вчинки, а як вироблену людством систему цінностей, які забезпечують хоча би більш-менш стабільне існування суспільства.

1. Тедеева, С. В. (2015) Технологія логіко-сміслового моделювання як ефективний засіб реалізації сучасних підходів до навчання правознавству. *Історія в рідній школі*, (10), 7–12.

2. Циганій, С. О. (2017) Формування культури професійно-правового спілкування в майбутніх юристів у процесі фахової підготовки (дис. ... канд. пед. наук). Національний авіаційний університет. Київ, Україна.